

gyermekirodalmi lap
2023. október

NAPSUGÁR

FÉNYKOSZORÚ, GYÁSZKERET

Mézsínű még a napsütés, bomlik az őszirózsa szirma és gyöngyfénnyel ragyog a szőlőfürt szeme, októberre mégis árnyék vetül, mert az 1849-ben Aradon történetekre gondolunk, majd a hónap végéhez közeledve újra ünnepeljük az ötvenhatos forradalmat.

A Napsugár lapjain virágszirmok és szőlőszemek közé keveredik a szabadság szelleme, és folytatjuk Méhes György történeteiből ihletett sorozatunkat. Dalolni tanítjuk az ágyúgolyót és elfeketedik előttünk a világ. Ausztráliába utazunk, erdélyi településeken római erődöket látogatunk.

Szótörténeti kalandozásainkban a vérről értekezünk, beszélünk a paralimpiáról, rokkó gyertyatartót és képkeretet készítünk, megcsodáljuk a réten virító lila kikericsset. Oldj rejtvényt, olvass viccet, sakkozz, levelezz, alkoss az őszben mókás-vicces, komoly-tudós, mesélő-mélázó barátoddal, a Napsugárral!

László Noémi
főszerkesztő

CÍMLAP: DARVAY TÜNDE

NAPSUGÁR, gyermekirodalmi lap. LXVII. évfolyam 742. szám. Kiadja a NAPSUGÁR Kft.

Főszerkesztő: László Noémi • Képszerkesztő: Bak Sára • Szerkesztő: Berki Tímea

Lapterv: Division Boutique Agency • DBA (www.teamdba.co)

Megrendelhető: 400462 Cluj, Bld. C. Brâncuși nr. 202 ap. 101 • 0264418001

naps.sziv@napsugar.ro • www.napsugar.ro • www.facebook.com/napsugar.szivarvany

A lapok árát a következő bankszámlákra várjuk: RO45RNCB0106026602080001 BCR CLUJ,

RO70BTRL01301202P90961XX BT CLUJ, SC NAPSUGÁR-EDITURA SRL, CUI: 210622.

Készült a kolozsvári TipoOffset Kft. nyomdájában, nyomdai előkészítés: Komáromy László.

ISSN 1221-7751

TÁMOGATÓINK:

ÁRA 9 LEJ

ŐSZI RÓZSA

Őszi Rózsa az Ősz Birodalmában él egy pompás palotában. Gyönyörű teremtés: búzaszőke haja hátul hosszú copfba fogva, arca pirospozsgás, szeme tengerkék. Bordó bársonyruhában jár-keel az aransárga avarban, közben vidáman dudorászik. Estére mindig elszomorodik, mert eszébe jut, hogy egyszer meg fog öregedni. Ez rémülettel tölti el a lelkét. Erősen töpreng, miként állíthatná meg a múló időt. Először a felhőkötől kér tanácsot, de azok nem tudnak rajta segíteni, csak a vállukat vonogatják, majd tovasuhannak. Aztán a virgonc szelekhez fordul, hogy tőlük kapjon útbaigazítást. Egy darabig rá sem hederítenek, míg egyikük végre megszólal:

- Talán jó lenne, ha virággá változnál.
- Vagy szellő-sellővé – teszi hozzá egy hetyke szellőfi.
- Mégis inkább virággá, mert a neved is virágnév! – hangzik valahonnan fönről.
- Virágnév? – csodálkozik a lány, s a hang irányába néz, egy közeli ház magas tetejére.
- Azt hittem, már tisztában vagy ezzel – jegyzi meg fölényesen a szélkakas, aki szegről-végről rokona a virgonc szeleknek.

Rózsa ezek után visszasiet a palotába, leveszi a polcról a növényhatározót, és kimegy a kertbe. Számba veszi a virágokat, majd utánanéz a nevüknek a kézikönyvben. Így ismeri meg a krizantémot, a sisakvirágot, a napfényvirágot s a varjúháját, a kínai szellőrózsát, az előkelő dáliát és végül a szerény őszirózsát. „Milyen szép és milyen bájos, s milyen jól érzi magát itt a kertben, a többi virág társaságában. Miért ne lehetnék én is őszirózsa, hiszen a nevem is erre késztet!” – gondolja magában Őszi Rózsa. Többé nem szomorkodik esténként az idő múlása miatt, nem fél az örege-

déstől, szépségének elvesztésétől.

Amikor párnára hajtja fejét, arra gondol, hogy nemsokára virággá változik, mert amit nagyon szeretne az ember, az előbb-utóbb bekövetkezik. Márpedig ő őszirózsaként képzei el további életét a palota kertjében, az Ősz Birodalmában.

Halljatok és lássatok csodát: egy reggel, amikor felébred, már nem a szobájában találja magát, hanem a virágoskertben. Káprázatosan szép, életteli, liláskék őszirózsaként mosolyog virágtársaira. Szíve csordultig tele boldogsággal.

Néhány nap elteltével egy híres botanikus keresi fel az Ősz Birodalmának nevezetes kertjét. Most nem tanulmányozza a virágokat, csak gyönyörködik bennük.

Aztán mégis felnyitja tudományos könyvét, az őszirózsához lapoz, és hangosan olvassa:

„Az őszirózsa alacsony gondozási igényű dísznövény, a talajt tekintve nem válogatós, a napos fekvést kedveli, amennyiben nem kerül árnyékos, nyirkos helyre, akkor a lisztharmat megjelenésétől sem kell tartani!”

„Milyen különös” – gondolja a botanikus –, „egy virág, amely emberként viselkedik, mosolyog”, majd előveszi jegyzetfüzetét és írásban is rögzíti a furcsa jelenséget. Fényképet készít, hogy megmutathassa kollégáinak.

Őszi Rózsa pedig tovább éli virágéletét az Ősz Birodalmának kertjében, pompás őszirózsaként. Nem gondol többé az öregedésre, a múló időre, a szépség elvesztésére, csak mosolyog rendületlenül.

NAGYÁLMOS ILDIKÓ

SZABADSÁG

Ha szabad vagy, lelkedben madár,
szökken, röppen, magasba száll,
ha szabad vagy, dalol a patak,
befonják hajad a napsugarak.

Ha szabad vagy, kékebb az ég,
magasba törsz, mint a jegenyék,
ki szabad, álmodhat, nincs határ,
röpül a lélek, messze száll.

Ki szabad, derűs, dalra fakad,
szívén és lelkén nincs lakat,
a szabadság mindenkinek jár,
ne engedd el, ha megtalál.

ANDRÉ FERENC

ŐSZI SAVANYÚSÁG

Odakint szürkén
bolyong a szomorúság.
Hajmeresztő hírekről
ír az összes újság.

Odakint savanyú
a város, mint a citrom.
Nem kívánok kergetőzni,
inkább ülök itthon.

Odakint az ég olyan,
mint a vízfestékes pohár.
A színek mind elmosódnak,
borongós a határ.

Odakint az eső
csöpög, kopog. De szép!
Azért inkább itthon ülök,
s megnézek egy mesét.

ARANY JÁNOS

DAL

A hegedű száraz fája,
Beh szomorú a nótája!
Úgy megsí-rí, úgy kesereg,
Talán a könnye is pereg.
A hegedű bús nótája,
Magyar ember mulat nála:
Úgy megdanol, táncol, vigad,
Hogy a szíve majd megszakad.

BERTÓTI JOHANNA

SZŐLŐ

Nem ért be a szőlő –
ezt mondják.
A gyümölcsfajták tán
atléták?
És az győz, ki beér
gyorsabban?
Dehát a szőlő a
helyén van!
S nem is állt oda rajt-
vonálhoz,
hogy versenyt fut majd, és
díjat hoz.
Csak épp zöld, mint a fű!
Így esett...
Savanyú is, épp, mint
az ecet!

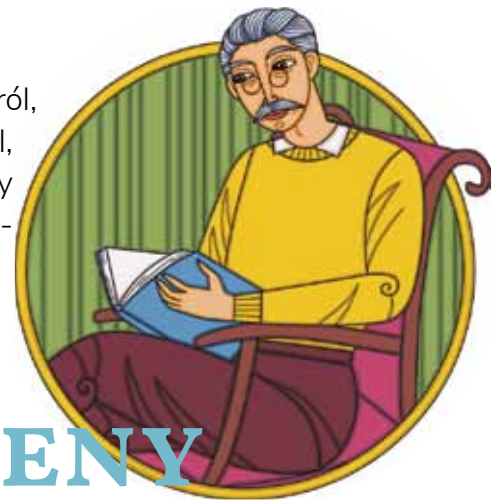
TÓTH ÁGNES

KERÉK PEREC

Sütik a friss peracet,
kacskaringós kereket.
Sós, ropogós a bundája,
szimatol a pék kutyája.
El is csen egy peracet,
kacskaringós kereket.
Hiába old kereket,
elfogják a gyerekek,
de már késő,
megette a peracet,
örömeiben hosszú farka
perec formán tekereg.

MOLNÁR KRISZTINA rajza

◆◆ MÉSÉK A ZÖLD FOTELBŐL. Hallottatok Öcsiről, Krisztinkáról, Vilikéről vagy Vilmos atyáról? Találkoztatok-e Szikra Ferkóval, Győzelmes Gábriellel? Róluk egy zöld fotelben ülve mesélt nagy kedvvel Méhes György író. Szerzőinket arra kértük, az ő szellemében írjanak új történeteket mindannyiunk örömére!

CSEH KATALIN

ÖCSI, A FELEDÉKENY

Most Öcsiről mesélek nektek, aki tulajdonképpen nem is az öcsém, hanem a bátyám.

Gyerekkorunkban egy mesébe illően szép faluban, nagy házban laktunk. Hatalmas kukoricás volt a hátsó kertben, elöl pedig gyümölcsfák, málna- meg ribizlibokrok s a langaléta rebarbarák sorakoztak.

Nyáron naphosszat kint kóricáltunk. Azt játszottuk önfeledten, ami éppen eszünkbe jutott: boltost, indiánost, dzsungelest, vagy éppen bújócskáztunk. Télen népes hócsaládok kerültek ki a kezünk alól, s addig gyönyörködtünk bennük, amíg Nap őfelsége megengedte.

Gyönyörű nyári délután volt, amikor az alábbi eset történt. Enyhe szellő fújdogált, béke és nyugalom honolt a vakációzó gyermekszívekben. Én a kardvirágok meg a dáliaák között arról álmodoztam, hogyha megnövök, virágkirálynő leszek.

Anya a tornácon pihent, amikor hirtelen eszébe jutott, hogy fogytán a kenyereink. Arra kérte Öcsit, szaladjon a pékségbe, mert nem-sokára bezár. Öcsi máris indult egy zöld szatyrral a kezében. Megvette a kenyeret, és sietős léptekkel éppen hazafele tartott.

Útközben találkozott Sanyival, a barátjával, aki lelkesen kérdezte tőle:

– Szia, Öcsi! Jössz-e pingpongozni a kicsi iskola udvarára?

– Előbb hazaviszem a kenyeret! – válaszolt Öcsi.

– Gyere most, játszunk egy kört, aztán hazamész – erősködött Sanyi.

– Jó! – mondta könnyedén Öcsi, és vidáman útnak eredtek.

Sanyinál voltak az ütők meg a fehér pingponglabdák. A kicsi iskola udvarán beálltak az asztal két oldalára, pattogó ritmusban adogatták egymásnak a labdát. Nemsokára Béla és Feri is megérkezett. Ők is bekapcsolódtak a játékba.

Telt-múlt az idő, megéheztek. Öcsi felajánlotta a kenyeret, jóízűen majszolgatták, míg el nem fogyott. Adogatták, pattogtatták a labdát, viccelődtek. Közben már be is esteledett.

Otthon anya és apa idegesen jártak fel-alá, nem tudták elképzelni, merre lehet Öcsi, mi történhetett vele. Anya már arra gondolt, hogy gonosz illetők elrabolták, és valahol fogva tartják. Apa fejében nem fordultak meg ilyen rémségek, inkább azt feltételezte, hogy Öcsi

valamilyen ellenállhatatlan tevékenységbe merült, és mindenről megfeledkezett.

– Hívd a rendőrséget! – szólt könnyei között anya apához.

– Inkább megyek, és megkeresem – mondta apa egészen nyugodt hangnemben.

– Én is veled megyek – szóltam hozzá egy kis félelemmel vegyes kalandvággyal. Apa bólintott.

Anya a kapuig kísért bennünket. Amikor kiléptünk, Öcsi jött velünk szembe. Vidáman vigyorgott.

– Ne haragudjatok, megettük a kenyeret – mondta. – Találkoztam Sanyival, és elmentünk pingpongozni, én meg teljesen megfeledkeztem rólatok, közben meg is éhezünk.

– Jaj, fiam, fiam, felelőtlen gyermekem, szerencse, hogy nem esett bajod! – ölelte magához anya Öcsit.

– Mikor komolyodsz már meg, édes fiam?! – mondta a háttérben apa, kissé mérgesen, Öcsi pedig besomfordált a szobába.

Akkor este tejes puliszka volt a vacsoránk.

A ZENÉLŐ GOLYÓBISOK

Tudjátok-e, mi az a háború? No, ha nem, ne is tudjátok meg soha. De hogy az én történetemet is megértsetek, mégiscsak meg kell mondanom, miféle fajzat a háború. Elégedjetekek meg annyival, hogy rossz, hogy csúnya, hogy benne hal meg a legtöbb ember. Gonoszabb, mint a hétfejű sárkány, mert annak legalább nincs puskája.

Az én hősöm, a Kis Katona a háborúban volt, hol nem volt, cipelte a fene nagy fegyvereket, s pedig nem volt nyúlszívű, mégsem győzött eleget félni. Így félt, féldegélt napról napra a Kis Katona, mert nemigen szeretett volna elbúcsúzni a fejtől. De a legjobban azt sajnálta, hogy körülötte csak úgy hullottak az emberek, kaszáta-verte őket a golyózápor.

„Mit tehetne, hogy tehetne valamit, amivel ezt a sok füttyürésző golyót megszelídíthetné?” – törte a fejét a Kis Katona. Vette hát a tilinkóját, és elindult, hogy megkeresse a golyóbisok királyát.

Kérdezte a hulló falevélről, a zord fagytól, hol lelné meg Golyóbis királyt. De csak a szél

tudta, meg is mondta, de előbb jól megcibálta a Kis Katona fülét.

Ott találta egy raktárban: nagy halom golyóbis tetején trónolt a király.

– Állj, vagy lövök! – szisszent rá a zord úr, hanem a Kis Katona meghajolt, és azt mondta:

– Békés ember vagyok, uram, király. Azért jöttem, hogy elmondjam, mi hírlik a világban.

– No, halljuk... – szólt a király, mert akármilyen zord is volt, a kíváncsiság az ő bőrét is meg-megvizskettette.

– Azt mondják, hogy a golyóbisok nem tudnak énekelni. Nincs hangjuk.

Elálmlétkodott a király, odaintette az udvari bölcset, s megkérdezte:

– Tudunk mi énekelni?

A bölc s a fejét rázta.

– Meg azt mondják – folytatta a Kis Katona –, hogy tilinkózni sem tudnak.

– Tudunk mi tilinkózni? – kérdezte a bölcset a király.

– Nem, felség, tilinkózni sem tudunk – ingatta a fejét a bölc s.

– Meg azt is mondják, hogy táncolni sem tudnak a golyóbisok.

– Tudunk mi táncolni? – vont össze szemöldökét a király.

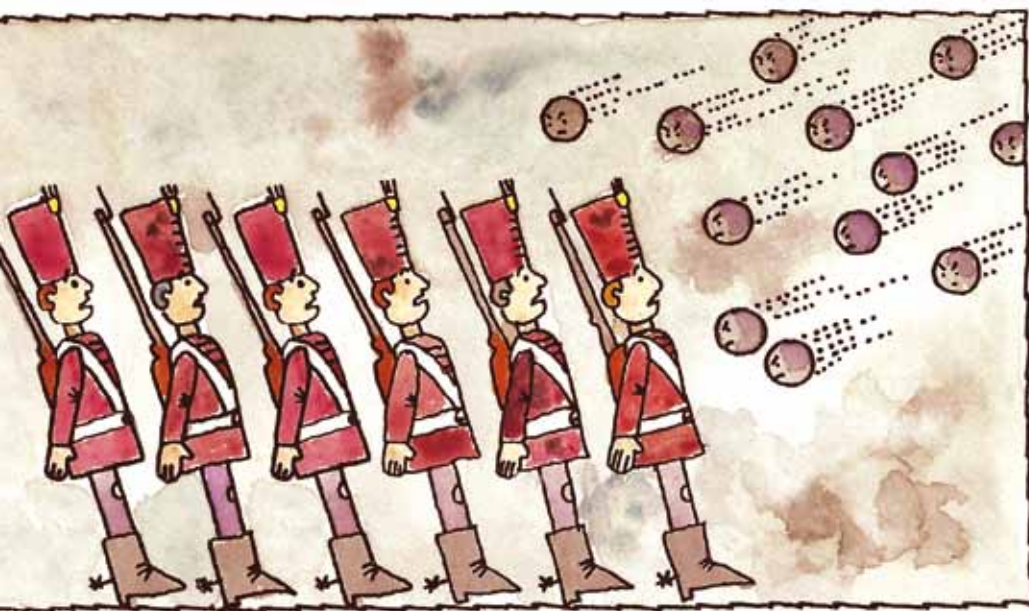
– Nem, felség, táncolni sem tudunk – hajtotta le fejét a bölc s.

A király felszisszent:

– Hát akkor mit tudunk mi?

– Füttyülni, felséges királyom – mondta magát kihúzza a bölc s.

– Füttyülni, azt tudunk, mi? Hát ez kevés! – dob-

bantott a király haragosan, majd odafordult a Kis Katonához:

– Te tudsz énekelni?

– Igen, uram, király.

– Hát tilinkózni?

– Igen, uram, király.

– Táncolni is?

– Azt is, uram, király.

– No, akkor megtanítod az én népemet is dalolni, táncolni meg tilinkózni, ne mondják, hogy mi csak fütyülni tudunk.

– Megteszem jó szívvvel, uram, király – mondta a Kis Katona, s örömeiben összedörzsölte, de csak lelke tenyerét, mert azt senki se látta.

– No, akkor kezdheted is

– szólott a zord úr.

A Kis Katona pedig maga köré gyűjtötte a golyóbisnépet, és elkezdett énekelni meg tilinkózni, majd táncolni is. Tetszett mindez a golyóbisoknak, akik eddig csak sziszegni meg fütyülni tudtak. Eleinte ólomlábon járták a táncot, és hamis hangon énekeltek, de a Kis Katona addig húzta a fülükbe, amíg csak belemelegedtek. Így ment ez egy álló

évszázadig, reggel, délben, este húzta a fülükbe a Kis Katona a temérdek szép nótát, azok pedig vele énekeltek, és ropták a táncot.

Eltelt a száz esztendő, a Kis Katona immár elbúcsúzott Golyóbis királytól.

Visszament a harctérre, és megnyugtatta bajtársait:

– Ne féljetek többé a golyóktól!

Azok persze nevettek rajta, mert azt hiték, elment a szép esze.

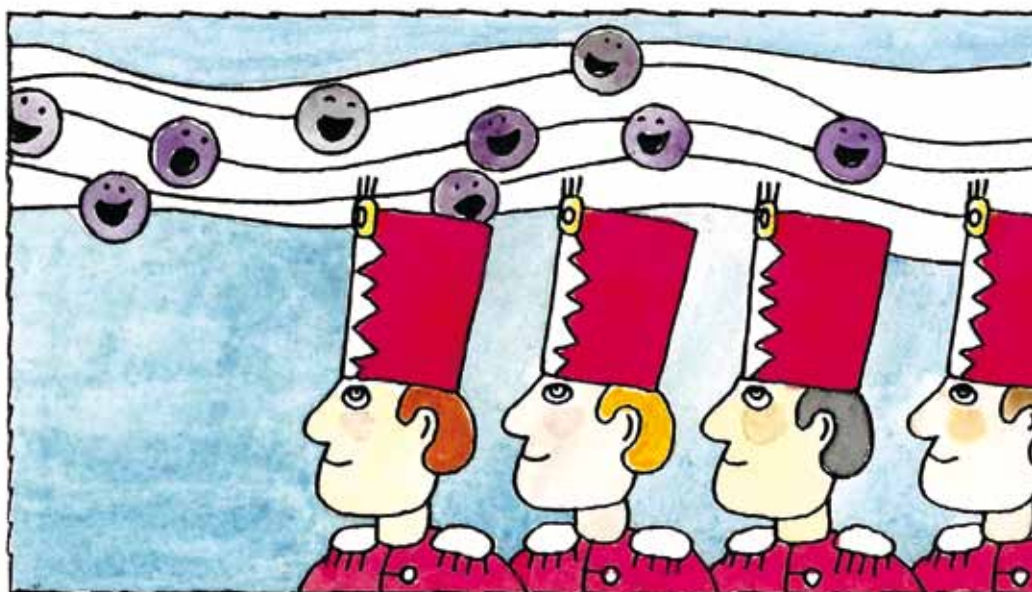
Kezdődött a csata. Egyszerre csak nótaszó hallatszott meg tánc dobogása.

– Most pedig húzzátok félre a fejeteket! – kiáltott bajtársaira a Kis Katona.

Azok meg szépen félrehúzták a fejüket, volt rá idejük, míg a golyóbisok énekelve-táncolva odaértek. El is masíroztak azok a fejek mellett és felett, s annyi kárt sem tettek emberben, mint a körmöm feketéje. Elfelejtettek sziszegni meg fütyülni, elfelejtettek sebesen szállni, már csak dalolni meg táncolni tudtak. Így szépecskén már mindenki messziről halotta a nagy zenebonát, amivel a golyók jöttek, s amikor táncolgatva-énekelgetve közel értek, biztonságban voltak az emberi fejek.

Boldogan ölelték meg bajtársai a Kis Katonát, aki táncra, dalra tanította a golyóbisokat, hogy soha többé ne oltsák ki az ember életét.

MÜLLER KATI rajzai

A FEKETE

A konyhában ülve reggeli kávémat höpölgettem éppen, amikor a nyitott ablakon keresztül behuppant a Fekete. Egyenest a konyhaasztalra. Kíváncsian méregettük egymást. Sovány volt, alig diónyi, s percről percre zsugorodott. Már csak meggyinyi volt.

– Szervusz – szólalt meg pici hangon. – Nincs véletlenül... egy kis... feketéd?

A hangja egyre vékonyodott, ő maga pedig már babszemnyire töpörödött.

– Mit akarsz te a feketével? – kérdeztem tétován.

– Megenni... – suttogta a Fekete. Szegény már csak akkorka volt, mint egy porszem. Láttam, hogy ez a rokonszenves kis pötty egyszerűen elfogy, ha sürgősen ki nem találok valamit. Pillantásom a kávécsészémre esett.

– Feketém? – ordítottam lelkesen. – Hát hogyne volna. Tessék, itt a feketém – és odaoltam a csészét, ahol a Feketét sejtettem.

Apró toccsanás hallatszott, a feketekávé eltűnt, a csésze alján pedig ott ült a Fekete. Mint a kávézacc.

– Köszönöm – suttogta. – Nincs még egy kicsi?

– Fekete, fekete – facsartam az eszem –, hát persze!! A feketeleves!

A hűtőszekrényhez száguldottam, kivettem egy hatalmas kondér (merthogy már régóta gyűjtöttem) feketelevest (tudjátok, ami még hátra van), és az asztalra raktam.

– Hurrá! – rikkantott a Fekete, és fejest ugrott a kondérba.

Én meg a kezemet dörzsöltem örömben, hogy valaki más nyeli le helyettem a feketelevest, és még ízlik is neki.

Mire tisztára nyalta a kondért, akkorára dagadt, mint egy jól megtermett görögdinnye. Felült a kondér karimájára, és várakozón rám nézett.

– Van még? – böffentett.

De nem találtam semmit, egy kevéske körömfeketét leszámítva, ami a körmeim alatt árválkodott már napok óta. A Fekete most már csak a száját tátotta. Jó nagyra.

Nem volt mit tennem, újabb zsákmány után néztem.

No várj csak – gondoltam magamban –, szerzek én neked ennivalót, barátocskám, csak győzzed falni!

Beváltam a szobába, a könyvespolcra leemeltem Karl May indiános könyveit, és kiráztam belőlük ötven feketeláb indiánt. Előkotortam a fiókból a Fekete Péter játékot, egy régi földgömből lehámoztam Fekete Afrikát. A Fekete meg csak nyelte-nyelte a finomabbnál finomabb falatokat, és egyre nőtt, már akkora volt, mint egy szekrény.

Hatalmas lendülettel folyt a fekete-vadászat. A telefonkönyvből kiemeltem az összes Fekete nevű egyént, a Főtérről összepakoltam az egész feketepiacot a feketézőkkel együtt. Brassóból elhoztam a Fekete-templomot. Elutaztam Németországba, a négy sarkánál összehajtogattam a Fekete-erdőt, lehajóztam a Dunán, és zsebre vágtam a Fekete-tengert is.

Későn érkeztem haza, nyögve és fújtatva a gigászi súly alatt. A Fekete már az ajtóban várt. Akkora volt, mint egy hegy. A Fekete-er-

SZABÓ ZELMIRA rajza

dőt egy falásra eltüntette, aztán leöblítette a Fekete-tengerrel. Este tízet ütött az óra, amikor befejezte.

– Hát ez jólesett. Kösz – mondta, és meghajolt. Hirtelen olyan ismerősnek tűnt. Aztán eszembe jutott. Az Éjszaka állt előttem.

A Fekete Éjszaka kigomolygott az ablakon. Még visszaszólt:

– Aztán, ha van kedved, gyere el hozzám. Északon lakom. Ez a tiéd.

Valami koppant az asztalon, mint egy pénzdarab. Egy csillag volt.

Csak álltam, és néztem kifele az ablakon. Az Éj lassan, akár a tinta, átítatta a várost.

Szabadság minden népnek, aki él
S halni tudott egy megváltó hitér',
Egyenlőség, hogy Ember ne legyen
Mások szabad prédája, becstelen.
Testvériség, mely át világokon
Kézt fog a kézbe, hisz mind, mind rokon.
(Juhász Gyula, Vértanúink)

Az aradi Golgotára
Ráragyog a nap sugára,
Oda hull az őszi rózsa,
Hulló levél búcsúcsókja;

Bánat sír a száraz ágon,
Ott alussza csendes álmát
Az aradi tizenhárom.
(Ady Endre, Október 6.)

Október a magyar nép történetének fénykoszorús és gyászkeretes hónapja. Az 1848–49-es forradalom és szabadságharc leverése után 1849. október 6-án Aradon végezték ki azt a tizenhárom magyar honvédtisztet, akik aradi vértanúk néven vésődtek a magyar történelmet tanuló gyermekek emlékezetébe.

1956. október 23-án egyetemi diákok szovjetellenes, Magyarország függetlenségét és a kommunista rendszer reformját követelő tüntetéseket szerveztek Budapesten. A tüntetők száma estére kétszázezerre duzzadt. A tömeg megtámadta a Magyar Rádió épületét. Az Államvédelmi Hatóság (ÁVH) bent tartózkodó katonái a tüntetőkre lőttek. A felkelők megostromolták és hajnalra elfoglalták a Magyar Rádió épületét. Így tört ki az 1956-os októberi forradalom.

Kívánom én is: légy mindörökké olyan, amilyen ma vagy, Budapest. Büszke és bátor emberek tanyája, magyarok jó útra vezérlője, az emberi fajta csillagfénye, Budapest. Légy vendéglátója a világ minden nemzetének, de ne tűrj meg többé megszálló hordákat, idegen zászlókat e megszentelt falak között. Légy mindig olyan, mint Budapest, Budapest; és tedd, hogy mi, méltatlan fiad, méltók lehessünk hozzád és egymáshoz. Élj örökké, munkában és dicsőségben, Szabadság fővárosa, Budapest! (Örkény István, Fohász Budapestért)

KÓSZABÓCSA TANODÁJA – NYELVEK, KULTÚRÁK

AUSZTRÁLIA

Az ötödik földrész, „terra australis”, déli föld egyetlen óriási szigetország. Közepén si-
vatagok, fennsíkok. Keleten a Nagy
Vízválasztó-hegység 3000 km hosz-
szú. Partmenti keskeny síkság hatá-
rolja, itt található Ausztrália egyik szim-
bóluma, az Uluru szikla. Az ország partjait a
Csendes- és az Indiai-óceán mossa. A ko-
rallzátonyok között tengerirózsa, halálos mérgű kockamedúza, csipesz-
hal, homoki tigriscápa rejtőzik. Gyakran látni partra vetett cetet, bálnát.

Délen törpepingvinek tipegnek, papagájok és ka-
kaduk repülnek, az autók elé kenguruk ugorhatnak.
Az erszéyes mókus, a hangyászsün mellett itt él a
tasmán ördög, a kacsacsőrű emlős, a koala, a futó
emu és a visszavadult kutya, a dingó. Esőerdők, ma-
jomkenyérfa, eukaliptuszok, akácok nyújtanak árnyé-
kot, a homokos talajban cukornád, máshol makadám-
dió terem.

A mélyben aranybánya és többezer éves sziklarajzok rejtőznek.
A trópusi őserdők, a Willandra tóvidék és a Kakadu Nemzeti Park
rezervátumaiban az ország őslakosai, az aboriginek élnek. A 300 éve
érkezett angolokkal és járványaikkal szemben meg kellett védeniük te-
rületüket, egészségüket.

James Cook tudós felfedezőről szigetet neveztek el. Az angol tele-
peselek sajátjukként kezelték a földet, a vizet. A kengurut leva-
dászták, juhot, szarvasmarhát tenyésztettek, építkeztek. Idővel a
fehér ausztrálok elismerték az őslakosok jogait, ma rezervátu-
mokban védik őket. Az őslakosok régóta csemegeként fogyaszt-
ják a witchetty hernyót, míg mi, európaiak csak most gondolko-
dunk azon, hogy rovarokat együnk.

Az Európából, Amerikából, Ázsiából érkezett ausztrálok
1901 óta alkotnak nemzetet. Első fővárosuk az arany-
ásók által fejlődésnek indított kikötőváros, Melbourne
volt. Itt gyártják az ausztrál nemzeti kenőket, a sós-ke-
sernyész vegemite-t sörélesztő-, maláta- és zöldségkivo-
natból. Krokodilból, kenguruból készült grillhúst, de mar-
hahúst is fogyasztanak tekercsben vagy pitébe sütve.

Mai fővárosuk Canberra, a politika és tudomány központja. (Canberra = gyűléshely)
 Sydney óceánparti fekvése miatt lenyűgöző, kikötőjéből gabonát, gyapotot szállítanak. Világhírű Operaházát a dán Jørn Utzon tervezte, Ausztrália jelképe lett.

barbie = barbeque
 arvo = afternoon (délután)
 brekky = breakfast (reggeli)
 kiwi = újzélandi
 tea = vacsora

Az angol az uralkodó nyelv, bár sajátos nyelvjárásban beszélnek és számtalan egyedi rövidítést használnak. Ez az „aussie”-angol, ami az Aus(tralian) és En(GLISH) rövidítésekből jött létre. Figyelem, Ausztráliában a barbie nem baba, a brekky nem béka, a kiwi nem gyümölcs, de a tea sem ital!

Az angolon kívül mandarin, arab, kantoni, vietnámi, olasz, görög és kínai nyelven is beszélnek az országban. Az őslakosok 170 nyelvet ismernek, ötvenet aktívan beszélnek. Az aranda nyelvet háromezren, a többi alig ezren. Kultúrájukat kihalás fenyegeti, bár van aborigin újság, tévé, rádió, múzeum, jogszolgálat.

Ősi hangszerük, a didzseridu eukaliptuszból vagy bambuszból készül, a bumeráng nyírfából. Ez kezdetben fegyver volt, ma már nemzeti sporteszköz. Az angoloktól krikettezni tanultak, de rajonganak a golfért, a Forma 1-ért, az ausztrál futballért is, melyet ovális pályán 18-an játszanak.

Távoli, furcsa ország Ausztrália. Felfedezéséhez hozzásegít Krokodil Kata vagy Emma, aki az ausztrál erdőtüzek elől menekülő koalákra figyel. Ismerjétek meg az ausztrál juhászkutyát, aki a nyelvről kapta az aussie nevet! Vegyétek kézbe az Agócs Írisz által megrajzolt, kedves ausztrál történeteket!

Írjátok meg nekünk, hogy milyen ausztrál hírességeket ismertek!

Összeállította: BERKI TÍMEA

A REHER

Kígyó

Rajzolta: KARDA ZENKŐ
Rövidítette: LÁSZLÓ NOÉMI

GRIMM mese

Volt egy király, aki mindent tudott. Ebéd után kiküldte az udvarnépet az ebédlőből. Egy szolga letakart tálát tett az asztalra, majd kiment. Senki sem tudta, mit eszik a király. A szolga egyszer titokban leemelte a fedőt. Egy fehér kígyót talált a tálban.

Leszelt egy darabot, megette. Hirtelen értette, mit fecsegnek a verebek az ablak alatt. A királyné elveszítette a gyűrűjét. A szolgálánakodtak, mert ő mindenhová bejárt. A király azt mondta, fejét véteti, ha a gyűrű nem kerül elő. A szolga a kertben a kacsáktól hallotta, hogy egyikük lenyelte a gyűrűt.

Levágatta a szakáccsal, az ékszer előkerült.

A király pénzt, lovat adott neki. A szolga világgá ment. Egy tóparton három hal panaszkodott. Fönnakadtak a nádban. A szolga visszavette őket a vízbe. Odébb az úton egy hangyakiségy király jajveszékelt, hogy a ló agyontapossa népét. A szolga megértantotta a gyepelét és kikerülte a hangyabolyt. Egy erdőben három hollófióka siránkozott, hogy éhen hal. A szolga otthagya nekik eledelül a lovát.

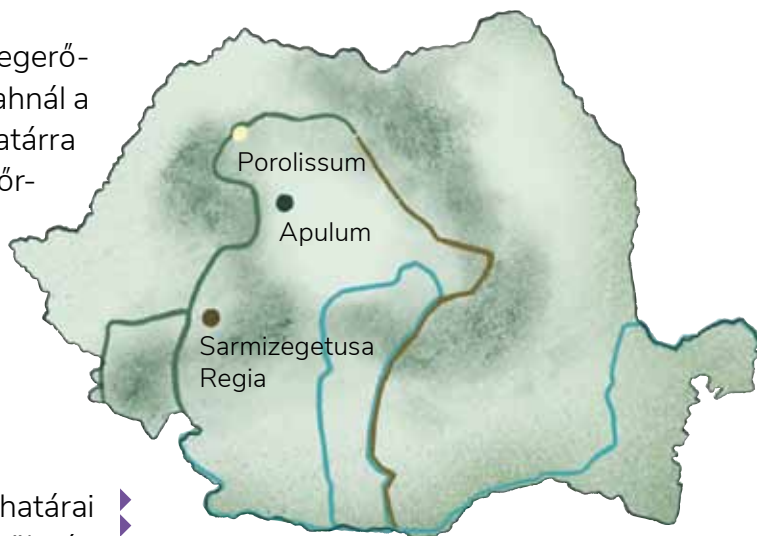
A városban a királylány kezét ígérték annak, aki egy feladatot teljesít. A szolga jelentkezett. A királylány gyűrűjét a tengerbe dobta, azt kellett megtalálni. A három hal fölhozta a szolgának a gyűrűt. A királylány este egy zsák kölest szórt a kerti pázsitra, azt kellett reggelig összeszedni. A hangyák reggelig összegyűjtötték a szolga helyett a kölest.

A királylány végül az aranyalmát követelte, az élet fájáról. Nem tudta a szolga, merre keresse. A három hollófióka a világ végéről elhozta az aranyalmát, és az ölébe ejtette. A királylány nem vonakodott tovább. Megfelezték, megették az almát, a lány szíve megtelt szeretettel. Egybekeltek, és boldogan éltek, amíg meg nem haltak.

ÉPÍTETT ÖRÖKSÉGÜNK RÓMAI ERŐDÖK NYOMÁBAN

Az ókorban a vidékünkön élő rómaiak megerősítették birodalmuk határait, a limest. Zilahnál a Meszes hegységben, a legészakibb határra öröket állítottak. A kő- és földgyepűvel, őrtornyokkal, megfigyelőhelyekkel és védelmi sáncokkal kiépített védelmi vonalnál alakult ki Porolissum, az egyik római őrhely. Ez volt a régi Dacia provincia egyik legfontosabb központja, ahol a Meszesi Kapu átjáróként szolgált.

A Római Birodalom határai
Románia területén

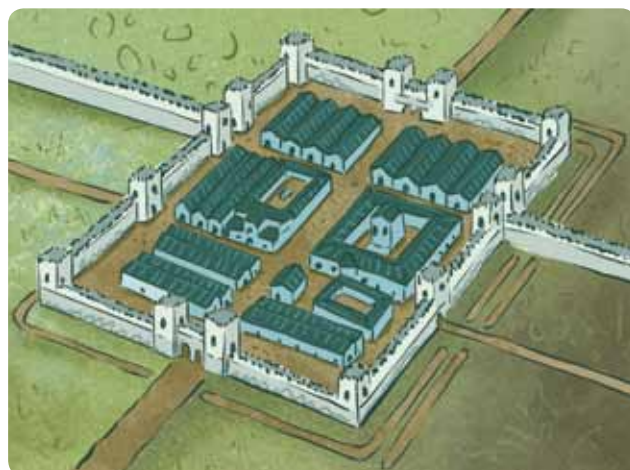

▲▲▲
Porolissum

Hatalmas kapuépület, amfiteátrum, régi dák oltár, vámszedő hely is működött Porolissumban. A só útja is itt vezetett. Miután a honfoglaló magyarok megszállták, az erődítmény falai között alapították a XI. század végén a Szent Margit kolostort. 50 évvel ezelőtt még senki nem viselte gondját ennek a történelmi helynek, ahol helyi kirándulók régi pénzermékre, bronztárgyakra bukkantak. A régészek az 500 hektáros területnek csak töredékét tárták fel. Az egykori római őrség várként működő tábora fontos ásatási hely lett, akárcsak a mikházi erőd.

Mikházán sánccal, árokkal körbevett, négyzet alakú erőd állt, csarnokszerű parancsnoki épülettel, lakóházakkal és fürdővel. A latinul castrumnak nevezett erőd területén Maros megyei régészek, építészek, muzeológusok régészeti park és múzeum kialakításán dolgoznak.

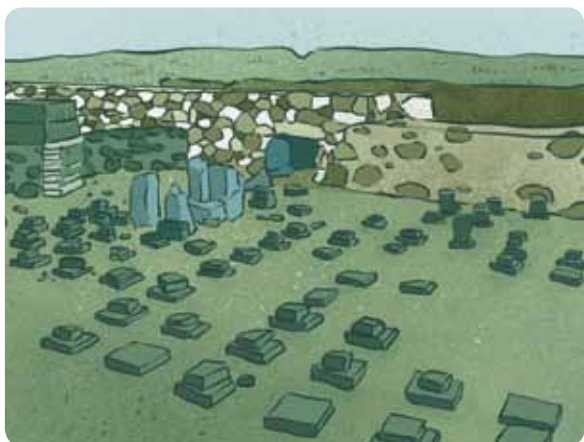
Mindkét helyen az utóbbi években a rómaiak korát idéző fesztivált szerveznek, érdemes ilyenkor odalátogatni, és többet megtudni arról, hogyan is teltek a castrumi élet mindennapjai.

Tipikus római castrum rekonstrukciós rajza

A rómaiak fő hadi útja Kolozsvárról Tordán át vezetett Gyulafehérvárra és a dákok fővárosába, a mai Hunyad megyében fekvő Sarmizegetusába, Várhelyre. Sarmizegetusa Regia politikai és vallási központ volt, szentélyekkel, áldozati oltárral. A vidéken a dák emlékeket őrző helyeket világörökségi, azaz UNESCO-helyszíneként ismerték el.

Sarmizegetusa ▶▶

Tordán az V. makedón légió számára épült a Potaissa katonai erőd 170 körül. Közel ötezer katona állomásozott itt. A tordai sóbányát is a rómaiaknak köszönhetjük. A vándornépekhez is eljutott a só híre, ideérkezésükkor a rómaiak uralma hamar véget ért. Az 570x408 méter alapterületű vár romjait 70 évvel ezelőtt fedezték fel a Várdombon, ami azóta régészeti lelőhelyként működik, de látogatható.

▶▶ Potaissa

Gyulafehérvár római táborhelyén ma már a harmadik vár áll. Az egykori erőd építőanyagát használta fel Gyula, aki a római Apulum alapjára építette Fehérvárat, innen származik a város magyar neve is. 997-ben Koppány felnégyelt testének egy darabját e vár kapujára szögezték. Idővel középkori püspöki székhellyé, fejedelmi központtá vált a település. Székesegyházát a tavalyi szeptemberi lapszámunkban mutattuk be. Az idők során megőrződött a római vár vonala és utcáinak rendje. A XVIII. században Giovanni Visconti olasz építész tervei alapján erősítették meg a várat. A modern védelmi rendszert három sorfallal, hét bástyával és hat ravelinnel (háromszögű sánc) látták el.

Erről később is mesélünk, de addig érdemes tudnotok, hogy az 1848–49-es forradalom idején az osztrák helyőrség elfoglalta a korszerű várat, a magyar seregek sikertelenül ostromolták, nem tudták bevenni. 1918. december 1-jén a vár egyik épületében tartották azt a román nagygyűlést, amelyen elfogadták Erdély és Románia egyesítését.

A várváros tervrajza ▶▶

▲▲▲▲▲
Még milyen erdélyi, római kori erődökről mesélhettünk volna? Van ilyen lakóhelyetek közelében? Írjátok meg nekünk!

Összeállította: BERKI TÍMEA
 Illusztráció: STARMÜLLER BORÓKA

◆ HÁZBAN, HÁZ KÖRÜL FONÁS-SZÖVÉS 1. ORSÓ, GUZSALY

DIMÉNY-HASZMANN ORSOLYA rovata

A régi vidéki élet ember-alkotta eszközeiről szóló sorozatunkat a Háromszéken, Kovászna megyében található, csernátoni Haszmann Pál Múzeum gyűjteményének tárgyai ihlették.

A kendert már a honfoglalás előtt fonaláért és olajos magváért termesztették. Sokáig a magyar parasztgazdaságok legjelentősebb háziipari növénye volt. A Kárpát-medence nyugati és északi részein a len rostja volt fontosabb. Orsó, guzsaly, rokka segítségével kenderből, lenből fonták a kelmék alapanyagaként szolgáló fonalat.

A kéziorsó vagy gyalogorsó 20-30-35 cm hosszú, két végén elhegyesedő pálca. Alsó végén a kis fakorong, orsókarika lendítősúlyként szolgál. Az orsót háziiparosok készítették, kézi meghajtású nyirettyűs esztergán*. Festéssel díszítették, füveket, gombát, virágszirmot nyomtak az esztergán forgó orsófelülethez, vörös földet vagy bolti festéket is használtak.

A fonás kezdetén az orsó még könnyű volt, ilyenkor az asszonyok krumpliszületet vagy kis almát szúrtak a végére nehezeknek, hogy jobban pörögjön. Erdélyből ismert az ólomból, zsírköből készült, közepesen lyukas, korong alakú orsókarika. A Kárpát-medence régészeti ásatásai sok, agyagból készült, gomb alakú orsónehezeket tártak fel.

A guzsaly gazdagon faragott, festéssel is díszített rúd, erre kötötték fonásnál a rostcsomót. Gyakran a legények szerelmi ajándékként készítették a lányoknak, ez is magyarázza a gazdag díszítést. Magyar nyelvterületen négyféle, öv-, rúd-, talpas és székes guzsalyt használtak.

Az övguzsaly körülbelül egy méter hosszú pálca, amit alsó végével az övbe (szoknya korcába) dugnak. Ez a típus a középkorban, az újkor elején is általános volt Európában. A középkor végétől Európa nyugati felén kiszorítja a használatból a székes guzsaly, amit az ekkortájt elterjedő rokka mellé állítva használnak. Kontinensünk keleti felén az övguzsaly marad az uralkodó típus, bár mellette általánossá vált a talpas guzsaly.

Népdalainkban is gyakran előfordul a kender és annak feldolgozása:

Virágos kenderem
Elázott a tóban,
Rég megmondtam, lányom
Ne menj a fonóba.

Elejted az orsót,
Nem lesz, ki feladja,
Szép kerek orcádot,
Aki megcsókolja.

*az esztergába fogott, megmunkálendő tárgyat a ráhurkolt, megcsavart kötéllal, nyirettyűvel az esztergályos megforgatta, míg a jobb kezébe fogott vésővel formálta

MESÉL A SZÓ

Kosztolányi szerint anyanyelvünk logikája, erkölce, képi ereje, zenéje **vérükké válik**, azaz lelkünkbe, tudatunkba épül. Márpedig, mint tudjuk, **a vér nem válik vízzé**, az ember örökölt természetét nem cserélheti le, rokoni kötődéseit nem tagadhatja meg. Még ha eszével meg is próbálja ezt, vész-helyzetben ösztönei a gének, **a vér szavát követik**.

Egy másik közmondásunk szerint **a vér vízzé nem válhat, de méreggá igen**, ami azt jelenti, hogy örökölt rossz tulajdonságaink sorsunk elrontóivá válhatnak.

Elvállik a vér a víztől közmondásunkat akkor használjuk, ha kiderül a jó és a rossz, az igaz és a hamis közötti különbség.

Életünk hordozója, vérünk lelkiállapotunknak is hű tükre. Aki szégyenkezik, annak **vér tolul arcába**, aki megrémül, annak **megfagy, meghűl a vére**. A **rossz vért szül** azt jelenti: haragot kelt,

Csak az anyanyelvvél nem lehet soha jóllakni, csak attól nem kapunk soha csömört, csak azt fogadjuk magunkba korlátlanul, úgy, hogy minden szemerjét azonnal vérré változtatjuk. (Kosztolányi Dezső)

a **vérforraló**, a **vérlázító** dühít, felháborít, a **vérpezsdítő** viszont lelkesít. Aki **vérszemet kap**, indokolatlanul felbátorodik, szemtelenné válik. A **vér-szomjas** állat vagy ember kegyetlen gyilkos.

Szállóigévé vált Arany János A walesi bárdok című versének egy sora: **vérszagra gyűl az éji vad**. Akkor használjuk, ha bajra, rossz híre sereglenek össze a kárörvendők, haszonlesők, vagy tréfásan, ha finom illatok csalogatnak a konyhába.

Ha pedig valaki nem **hidegvérű** vagy **halvérű**, hanem **forróvérű**, szenvedélyes, olyan, mint Petőfi Sándor János vitéze: **Jancsi ereiben nem folyt víz vér helyett**. / Szívében hatalmas tusa keletkezett; / De lecsillapítá szíve nagy tusáját; / Emlékezetébe hozván Iluskáját.

SZÓLJ, SZÁM!

1. Milyen a **hidegvérű**, hát a **forróvérű** ember? Keressetek rokon értelmű szavakat, szólásokat.
2. A vér **ereinkben** folyik. Az **ér** szótó lehet főnév és ige is. Mindkettőből dús szóbokor hajtott ki. Gyűjtsétek össze minél több águkat, képzett és összetett szavakat.
3. A négy sor közül válasszátok ki azt, amelyikben nincs egyetlen helyesírási hiba sem.
 - A. egy, lessz, gólya fészek, szabadság, eképpen, tanu, furulyája
 - B. egyy, lesz, gójafészek, szabaccság, ekképpen, tanú, furulyája
 - C. egy, lesz, gólyafészek, szabadság, ekképpen, tanú, furulyája
 - D. egy, lesz, gólyafészek, szabadság, eképpen, tanú, furulyálya

▼▼▼
**HAVONTA
ÉS ÉV VÉGÉN
DÍJAKAT
SOROLUNK KI!**

Kedves Nyelvőr vitézek, az idén is várjuk az egyéni és csoportos megfajtéseket papíron vagy elektronikus levélben! Szorgalmatokat havonta 2-3 díjjal, tanév végén 3 Szólj, szám-nagydíjjal (a képen látható meséskönyvvel) és 50 Nyelvőr-díjjal jutalmazzuk.

◉ SZÓ- MÓKA

– Hogy hívják az olvasó juhászt?
– Nyájás olvasó.

◆
– Hogy hívják a virág-embert?
– Ciklámen.

◆
– Hogy hívják a magyar autószerelőt?
– Bekő Tóni.

A negyedikesek minden helyes válasszal pontot gyűjtenek az országos Körösi Csoma Sándor Anyanyelvi Vetélkedőre.

ILYEN A SPORT PARALIMPIA

BÁLINT JULIANNA rovata

Ép testben ép lélek. És ha sérülten születünk, vagy sérülünk, és testi fogyatékkal élünk? Akkor megmutatkozik a lélek ereje! A fogyatékkal élők nemzetközi sportversenyének mottója A lélek mozgásban, szimbóluma az agito, a mozgató jel, ami egy központ körül mozgó kék, piros és zöld ecsetvonás.

Sokszor a fogyatékkal élő paralimpikonok adnak erőt, hogy kipattanjunk a székből. Talán hallottatok Illés Fanniról, aki alsó lábszárak nélkül született. Kitaróan úszott, és négy paralimpiai játékon képviselte Magyarországot. 2021-ben Tokióban 100 méteres mellúszásban bajnoki aranyérmet szerzett.

Kerekesszékes sportolók rögbi-, tenisz- és kézilabda-mérkőzést játszanak, amit Gyuri is kipróbál. A csörgőlabda játékot Sári ízeleteti. A csörgővel töltött labdát az ellenfél kapujába kell dobni. A vak vagy látássérült játékosok hangjáról ismerik fel a labda helyzetét. A közönségnek csendben kell maradnia.

Először 1948-ban, Londonban szerveztek sérült katonák számára versenyt. 1960-ban Rómában a Mozgássérültek Olimpiáján 23 ország 400 kerekesszékes sportolója vett részt. 1976-ban az első téli paralimpián először versenyezhetek különböző fogyatékkal élő sportolók.

A görög para (mellett) szóval utalnak az olimpiához való kapcsolódásra, az ép és fogyatékos sportolók összetartozására. Fogyatékoságuk típusától függően a versenyzőket a mozgássérültek, központi idegrendszeri mozgászavarban szenvedők, enyhe értelmi sérültek és látássérültek négy csoportjába sorolják.

A HÓNAP KÉRDÉSE

Ki az a romániai magyar gyorskorcsolyázó, aki balesete után kerékpárosként lett paralimpiai bajnok, majd sportminiszter?

HARMADIKOSOK, FIGYELEM!

Harmadikos vagy? Sportolj a Napsugárral! Gyertek a Napsugár Öttusa Bajnokságra! A nevezés feltétele: a Sportrovat kérdéseire beküldött 3 válasz. A helyi szakasz nevezési határideje: 2024. január 31. Az országos döntőt az idei győztes, a marosvásárhelyi Rákóczi Sasok csapat szervezi.

MÜLLER KATI rajzai

◆ ÚTON A KÉPZŐMŰVÉSZET TÖRTÉNETÉBEN A BARLANGRAJZTÓL A KÉPERNYŐIG

MURÁDIN LOVÁSZ NOÉMI rovata

DÍSZES ROKOKÓ

A XVIII. század elején Franciaországban létrejött új stílus az arisztokrácia életvitelét környezetének pompázatos kialakításával is hangsúlyozni akarta. Már XIV. Lajos korában érezhető volt a szembenállás a barokk stílus szigorával.

A rokokó elsősorban díszítőstílus, főképpen épületek, belső terek, bútorok díszítésére volt alkalmas. A stílust lágy színek és ívelt, díszes vonalak jellemzik.

A játékos rokokó részben a barokk drámai és komor hangvételére adott válaszként született, és természeti formák ihlették. Elnevezése a francia *rocaille* (kagyló) szóból ered. Sok kagylódíszet, csigát, apró növényi díszítést alkalmaz.

A rokokó művészek hízelgő festményeket festettek megrendelőikről, kedvelték a képzeletbeli, álomszerű tájakat és a szerelmes, romantikus pillanatokat.

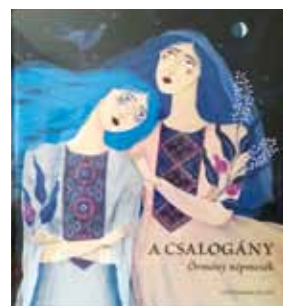
Festményeikre a lágy pasztellszínek jellemzők. Kedvenc témáik a felsőbb társadalom piknikező tagjai, a gazdag arisztokraták, a tánc és a zene.

MASZAT MŰVÉSZ FELHÍVÁSA

Tervezz egyedi, díszes rokokó tükör- vagy képkeretet!

Ebben a korban nem volt villanyáram, gyertyával világítottak. A művészek csodaszép gyertyatartókat terveztek. Tervezz rokokó gyertyatartót! Vigyél bele íveket, hajlításokat, leveles, kagylós, virágos díszítéseket, ez volt jellemző erre a korszakra.

A munkáikat beküldők havonta kisebb könyvajándékhoz jutnak. Év végén a Gutenberg Kiadó meséskönyvét sorsolom ki.

TALÁLD KI!

MÜLLER KATI rovata

A megfejtéseket a 26. oldalon talárod.

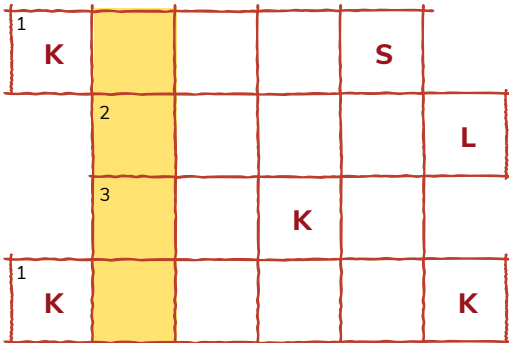
Ez itt az én birodalmam: rejtvények, skandik, rajzos, tréfás feladatok, viccek.

A túloldalon levő pályázati rejtvény megoldói közt havonta és év végén díjakat sorsolok ki.

NEVESS VELEM!

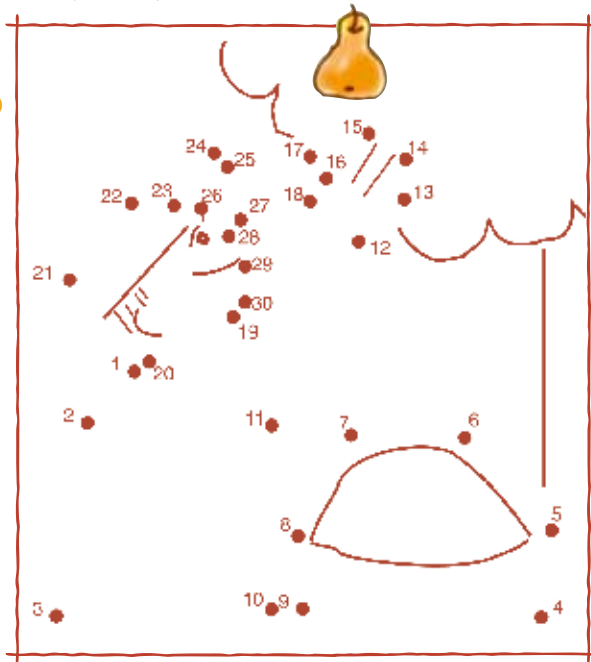
- Két tehén beszélget:
- Szörnyen zörög a kolompod!
 - Mondd hangosabban, semmit sem hallok!
 - Mondom: nagyon zörög a kolompod!
 - Mondd még hangosabban! Szörnyen zörög a kolompom!
 - Peti, mondd meg, mennyi a harmadnak a fele.
 - Nem tudom, tanító néni, de nem lehet valami sok.
 - Szeretnél számítógépes szépségápolást?
 - Az meg milyen?
 - Átküldök neked egy kiló bájít.
 - Igazán büszke lehetek magamra. Hetvenéves múltam, és nincs egyetlen fehér hajszálam sem
 - mondta nagyapó, és végigsimította tükörsima koponyáját.
 - Mi az: ha fehér, akkor piszkos, ha fekete, akkor tiszta?
 - Iskolatábla!
 - Tudod, mit mondott Jani, mikor elkértem a biciklijét?
 - Nem.
 - Honnan tudod?!

1 Írd a helyükre a találós kérdések megfejtéseit, és olvasd össze a sárga négyzetekbe került szót.

1. Szemétdombon hetykén állok, virradatkor kiabálok.
2. Ereiben nem kering vér, Mikor sárgul, viszi a szél, De ha papír, postás hozza, Hogy kis ládádba bedobja.
3. Egy kisasszony, egy kalapja, mégis ezren laknak alatta.
4. Az erdőket járja, nevét kiabálja.

2 Kösd össze a pontokat a számolás szerint 1-től 30-ig.

3 Egészítsd ki a rajzos szólást: **Nem esik messze ... (Csíki Dóra, marosvásárhelyi olvasónk rajza)**

Amint látja, idén különösen gazdag a színválasztékunk!

4

Bűvös négyzet, vagyis a keresett szavak vízszintesen és függőlegesen ugyanazok.

1. Hon
2. Csökken
3. Férfi felöltő
4. Tartozik

1	2	3	4
2			
3			
4			

REJTVÉNYPÁLYÁZAT

Ki volt az a szerzetes, aki a XVI. században mozgalmat indított a katolikus egyház megújítására? Mi ennek a mozgalomnak a megnevezése? A rejtvény megfejtéséből mindkét kérdésre választ kapsz.

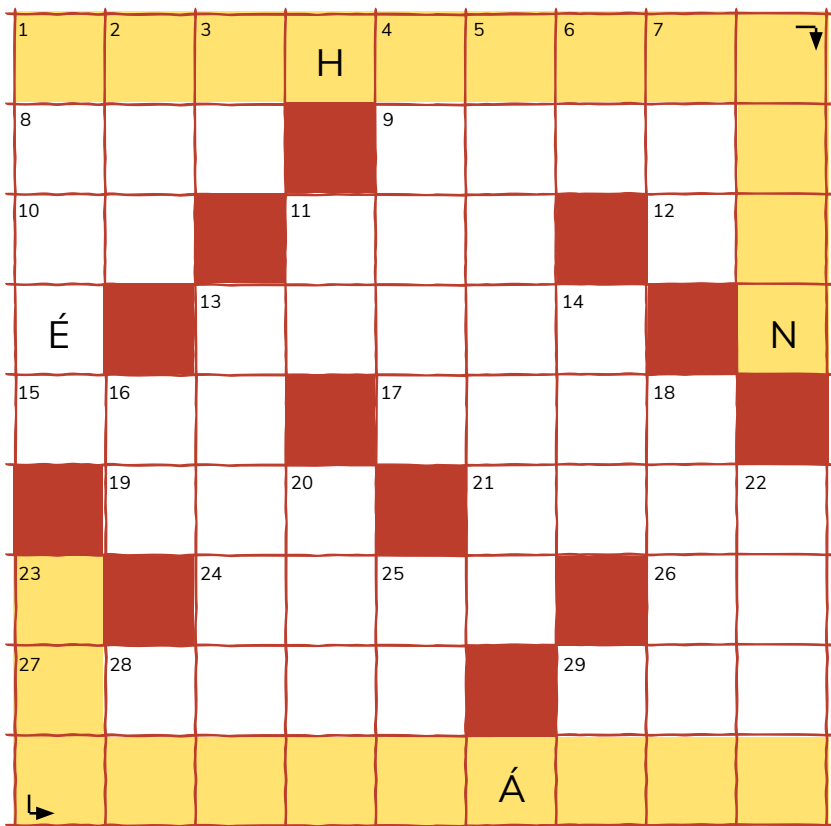
VÍZSZINTES

1. A megfejtés első része

8. Izomban rejlik
9. Papírra vetett
10. Római 6
11. Futballbíró „hangszere”
12. Atommag!
13. Egész terjedelmében kinyúlik
15. Oroszlánnév
17. Nehéz, puha fém
19. ILE
21. Házat készít
24. Az apjához jobban ragaszkodó
26. Antal Réka monogramja
27. Répa, ..., mogyoró
29. Becézett Imre

FÜGGŐLEGES

1. Fákon, postaládában is van belőle
2. URI
3. Növény alsó része
4. Rosszul lejegyző
5. Lebegés, haladás a levegőben
6. a közepén ámítl!
7. Nem használ, sőt
11. Szintén ne
13. Hátrafele haladó mozdony

VAJNÁR ILONA rejtvénye

14. Csen, lenyúl
16. Elekes Ilona monogramja
18. Amerikai város (MIAMI)
20. Koranyári gyümölcs
22. Háromtagú együttes

23. A megfejtés második része

25. Zsákmány része!
28. F!
29. Római 99

Küldjétek be egyénileg vagy az osztály nevében közösen a rejtvénytárgyat megfejtését.

Havonta 5 kisebb, év végén 5 nagydíjat (a képen látható mesekönyvet) sorsolunk ki.

**HAVONTA
ÉS ÉV VÉGÉN
DÍJAKAT
SOR SOLUNK KI!**

SAKKPALOTA

SAKKPALOTA
KÉPESSÉGFEJLESZTŐ PROGRAM

A feladatokat Alföldy Andrea, Búzási Noémi, Szilágyi Mária és Tunyogi Katalin, a nagyváradai Szacsvey Imre Általános Iskola tanítónői állították össze a Polgár Judit Sakk Alapítvány szakmai jóváhagyásával.

II. Ismétlés

Az előző két tanév sakkrovatának anyagát honlapunkon találd:

<https://www.napsugar.ro/kiadvanyaink/archivum/>

1.

Add össze a melléklet Sakkpalota életkép A és G vonalán található bábuk értékét! Írd a megfelelő relációs jelet a két összeg közé!

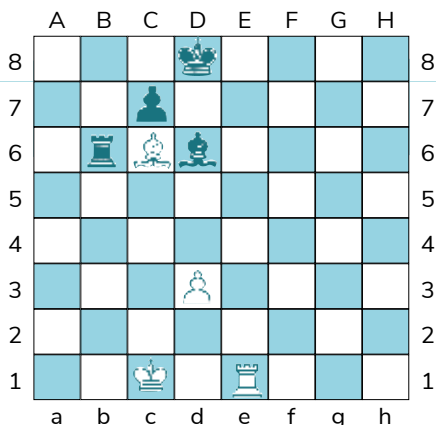
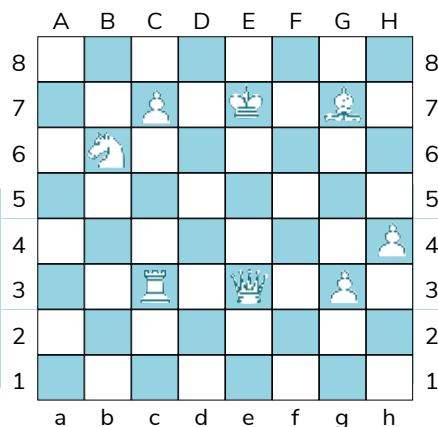
A vonal

G vonal

2.

a) Jelöld X-szel azokat a mezőket, ahova a sötét huszárt tennéd, hogy sakkot adjon!

b) Karikázd be az a) pontban jelölt mezők közül azokat, amelyeken a sakkot adó huszár biztonságban van!

3.

Jelöld nyíllal az egylépéses mattot adó lépéseket, ha a világos lép!

4.

Kösd össze a sakkbábút a vele rímelő szavak rajzaival!

Napsugar szerkesztősége
Kolozsvár

5.

Jelöld I és H-val az igaz és hamis állításokat!

1. A sakk kivédhető leütéssel, közbehúzással, ellépéssel.
2. Sakkal vége van a játszmának.
3. A matt olyan sakk, amelyből a király nem tud menekülni.
4. Patt az, amikor a király nincs sakkban, de nem tud, hova lépni.
5. Az örökös sakk az, amikor valakitől örököljük a sakktablát.

A feladatok megfejtését a 26. oldalon találd, kivéve a 3-ast, azt küldd el nekünk. Év végén a beküldők közt sakkal kapcsolatos díjakat sorsolunk ki.

TI KÜLDTÉTEK

Megsárgulnak, megbarnulnak,
vörösödnek, majd lehullnak.
Így járnak a falevelek,
mikor az ősz beköszönget.
Kolozsvári Kincső,
Nyárádszereda

Olvastatok sok mesét! – szép
rajzaikkal ezt üzenik Ianoş
Erzsébet tanítványai a szatmárné-
meti Bălcescu–Petőfi Iskolából.

Verset fogok írni,
ki lehet ezt bírni?
Kiskutyámat öllebe veszem,
gondolatom elengedem.
De nem sikerül írni,
és elkezdek sírni.
Felnézek az égre,
a versemnek vége.
Győrfi Jolán Boglárka,
Nyárádszereda

Szotyti egy kiskutya,
nagyon szép a bundája.
Fehér és fekete pöttyös a szőre,
lekonyul az egyik füle.
Szalad a labda után,
vissza is hozza rögtön hozzám.
Ezért kap egy jutalmat,
nagyon finom falatokat.
Szotyit nagyon szeretem,
soha el nem felejttem!
Szabó Lóránd Márk,
Szalárd

▲▲▲
Kalamár Gergő,
Csíkszentdomokos

Kicsi, őszi ibolya,
miért szereted az őszt?
Miért virágzol most?
Hiszen neked tavasszal kellene.
Mindenki különlegesnek tart
őszi virágzásod miatt.
Az őszi napfény kicsalogatta
bájos virágodat.
Bakó Mária Margit,
Marosvásárhely

▲▲▲
Bitai Boróka,
Kovászna

**Szakács
Botond,**
Zabola

Erdei iskola van az erdő mélyén,
nem is olyan messze, csak a világ végén.
Oda jár a mókus, szarvas, őz, süni,
minden állat nagyon boldog benne.
Csengetéskor mindenki bent van az osztályban,
ha a tanár végre belép, kezdődhet az óra.
Kiss Hanna Boglárka,
Marosvásárhely

KÓSZABÓCSZA

postát bont

Sziasztok!

Annyi évfordulónk van októberben! 1517, 1849, 1956... Írjátok meg nekem, ha valamelyikről megemlékeztek az osztályban! Az októberi évfordulókhöz kapcsolódó rajzot, fotót is küldhettek. Várom leveleiteket és színpompás levélhullást kívánok. Nézzétek meg élőben is az erdő!

1

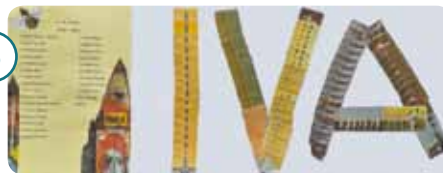
2

A legszebb Napsugár-bélyeggyűjteményekből válogattunk: **Marosvásárhely**, Dr. Bernády György Iskola, Szász Erika osztálya (1); **Bethlenszentmiklós**, Miklós Erzsébet osztálya (2); **Korond**, Bodrogi Izabella osztálya (3); **Zilah**, M. Eminescu Iskola, Csepei Ibolya osztálya (4).

4

3

NAPSUGÁR - SZIVÁRVÁNY KÉPTÁR

Képzőművész munkatársaink képeslapjaiból az induló tanévben is küldünk azoknak az olvasóinknak, akik rendszeresen írnak, rajzolnak nekünk.

Gyűjtsd te is!

Ikersarok. Deák Lilla és Anikó, zilahi ikerpár rendszeresen ír nekünk. Most kiderült: sportolni is szeretnek.

A szovátai **Kovács-ikrek, Kata és Anna** kedvenc játszótérüket rajzolták le.

A Találd ki! feladatok megfejtései:

1. Alma; 3. Nem esik mesze az alma a fájától.
4. Haza, apad, zakó, adós.

A sakkfeladványok megfejtései:

1. $1+1+1+3=6$ $3+3+1+1=8$
2. a) g8, g6, f5, d5, c6, c8; b) g8, g6, f5;
4. vezér – kenyér, levél, szekér; király – sirály, huszár;
5. 1-I, 2-H, 3-I, 4-I, 5-H;

POROLISSUM

Minden hónapban vágjátok ki, és ragasszátok az osztály gyűjtőlapjára a bélyegyet. Áprilisban küldjétek el a névsorral és tanítótok nevével együtt. Értékes jutalmat nyertek vele.

◆ KISKÓPÉ VENDÉGEI: UNIPAN HELGA MÉRGET HAJT A RÉT

Idén **UNIPAN HELGA** a vendégem, aki szinte a Napsugár indulása óta rajzol a lapnak. Helga néni sokat sétál a Kolozsvár környéki erdőkben, távcsővel, fényképezőgéppel, jegyzetfüzettel. A látottakat mesteri módon örökíti meg. Hallgassátok, hogy amíg fest, mit mesél nekem a képről!

Október lángoló lombkoronáiról, de rózsaszínben, lilán virító rétjeiről is híres. A földből egyből virágot bontó őszi kikerics teszi ezt, mely levelet és termést csak tavasszal hoz, és melynek szirma annyira mérgező, hogy vidékről vidékre kutyadöglesztőnek vagy vakító virágnak is hívják. A legelgető állat messze elkerüli! Nem úgy a csiga és a sáska, akik most búcsúznak a színpompás ősztől!

Fura szerzet a csiga! Házát a hátán hordja, a hasa egyben láb is! Szája alatt nyíló nagy talpmirigyének váladéka síkos, ezen csúszik komótos lassúsággal erdőn, mezőn, kertben. A kertészek nem szívelelik. Erős reszelőnyelvével szétmorzsolja a növények levelét, szárát, a friss hajtásokat. Érintésre rögtön visszahúzódó, érzékeny, gömbös tapogatói végén ül a szeme. Ősszel beássa magát az avarba, házát erős mészkupakkal bezárrja. Hat hónapig alszik, csak tavasszal bújjik elő.

Ritka pillanat, hogy a szökellő, szárnyaló réti sáskát megfigyelhetjük. A fűfélék zöld leveleivel táplálkozó, réten, útszéli gyomok közt szívesen sütkérező, leginkább két pár szárnyaló és igen hosszú hátsó lábbal büszkélkedő rovar cirpeléssel kommunikál. A cirpelő hangot hátsó lába és elülső szárnya összedörzsölésével adja ki.

A sáskalányok nem beszédesek, a legtöbb fajnak csak a hímje ciripel. Minden fajnak saját éneke van, annak alapján a párok könnyen felismerik egymást. Még ha hosszúnak gondolnánk is, a sáska csápja rövid, a testhossz felét sem éri el. Ha a rovar csápja akár testénél is hosszabb, az már szöcske! A rövidebb csápú sáska ősszel csendesen búcsúzik a természettől: ő nem éri meg a telet. Lárváit a májusi melegben bújnak majd elő.

**HAVONTA
ÉS ÉV VÉGÉN
DÍJAKAT
SOROLUNK KI!**

Milyen népi neveit ismered a kikericsnek?

Válaszolatok szorgalmasan Kiskópé kérdéseire.

Küldjétek be egyénileg vagy az osztály nevében közösen a megfejtést. Havonta 2-3 kisebb, év végén 3 nagydíjat sorsolunk ki: ezt a szépen illusztrált meséskönyvet.

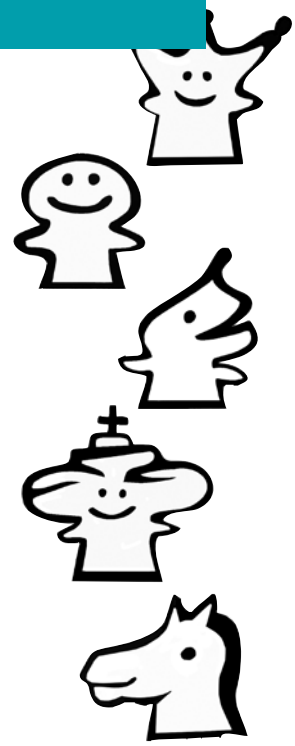
A megfejtéseket és a nyertesek listáját honlapunkon közöljük: www.napsugar.ro/megfejtesek.php

KÖSZABÓSZÁ

postát bont

Figyeld meg, milyen színűek a sakkbábuk a lenti táblázatban, és színezd a fentieket is hasonlóra!

a b c d e f g h

SAKK-KISOKOS

A karton tetején található két kis körbe fűzz fonalat, és akaszd tanulóhelyed fölé a Sakkpalota-mellékletet. Feladataink gyakran kapcsolódnak majd az itt található rajzokhoz.

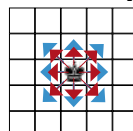
Sakkpalota lakói

Versenybábuk

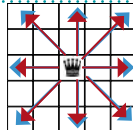
Lépési és ütési irány

Egyszerűsített bábuk

A bábuk pontértéke

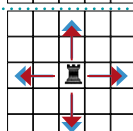

KIRÁLY

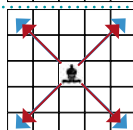
9

VEZÉR

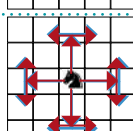
5

BÁSTYA

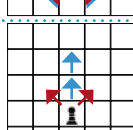
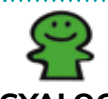
3

FUTÓ

3

HUSZÁR

1

GYALOG

